

DÜŞSEM YOLLARA YOLLARA

Haldun Taner (İstanbul, 16 Mart 1915 – 7 Mayıs 1986) Matbaa-i Âmire müdürü Hâmid Bey anne tarafından büyükbabası, Meclis-i Mebusan İstanbul milletvekili ve Dârülfünun devletler hukuku profesörü Ahmet Selahattin Bey babasıdır. Çemberlitaş'ta dünyaya gelen Taner, beş yaşında babasını kaybetti. Galatasaray Lisesi'nde okudu (1935). Heidelberg Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi'ndeki öğrenimini (1935-38) ağır bir tüberküloza yakalanması nedeniyle yarıda bırakıp İstanbul'a döndükten sonra Ankara Radyosu için skeçler yazmaya başladı. İÜ Alman Filolojisi'ni bitirdi (1950), Sanat Tarihi Bölümü'nde asistan oldu. 1954'te ilk evliliğini yaptı ve *Oyun* dergisini çıkardı. Viyana Üniversitesi'nde Prof. Kindermann'ın yanında felsefe ve tiyatro okudu. Max Reinhardt Tiyatro Akademisi'nde eğitim gördü (1955-57). İÜ, Gazetecilik Enstitüsü, İGSA ve LCC'de tiyatro ve dramaturji dersleri verdi. Devekuşu Kabare, Bizim Tiyatro ve TEF Kabare'yi kurdu. Türkiye'deki epik tiyatronun ilk örneği sayılan *Keşanlı Ali Destanı* ile dünyaya açıldı. Bütün bu çalışmalarıyla bir Haldun Taner Tiyatrosu ekolu oluşturdu. "Tuş" adlı öyküsü (1955) ve *Keşanlı Ali Destanı* oyunu aynı adlarla filme alındı. "Devekuşuna Mektuplar" başlıklı yazılarına *Tercüman*'da (1955-60) başladı, "Pazar Sohbetleri" başlığıyla *Milliyet*'te (Mart 1974 – Mayıs 1986) sürdürdü. 9 Ocak 1976'da ikinci evliliğini yaptı.

1953'te *New York Herald Tribune* ile *Yeni İstanbul* gazetelerinin düzenlediği uluslararası bir yarışmada "Şişhane'ye Yağmur Yağmıyordu" öyküsüyle birinci oldu. Sait Faik Hikâye Armağanı'nın ilkini *On İkiye Bir Var* ile kazandı. *Sancho'nun Sabah Yürüyüşü* ile Uluslararası Bordighera Mizah Hikâyeleri Ödülü'nü, *Milliyet*'teki köşe yazılarıyla Gazeteciler Cemiyeti Fıkra Ödülü'nü (iki kez), *Yalıda Sabah* ile 1983 Sedat Simavi Edebiyat Ödülü'nü aldı. 1987'den beri Haldun Taner Öykü Ödülü verilmekte. İstanbul Şehir Tiyatrosu'nun Kadıköy Sahnesi'ne (1988) ve Caddebostan'da bir sokağa adı verildi. Türkiye'de tiyatronun bir bilim dalı olmasında etkili olan ve 2012 yılında İstanbul Üniversitesi Tiyatro Uygulama ve Araştırma Merkezi'ne adı verilen Taner'in bütün yapıtları 100. doğum yıldönümü olan 2015'ten beri Yapı Kredi Yayınları tarafından yayımlanmakta. Mart 2018'de ise Kadıköy Belediyesi tarafından Haldun Taner Müze Evi açıldı.

Kitapları:

Öykü: *Yaşasın Demokrasi*, 1949; *Tuş*, 1951; *Şişhane'ye Yağmur Yağmıyordu*, 1953; *Ayışığında "Çalışkur"*, 1954; *On İkiye Bir Var*, 1954; *Konçınalar (Şişhane'ye Yağmur Yağmıyordu – On İkiye Bir Var'dan seçmeler)*, 1967; *Sancho'nun Sabah Yürüyüşü*, 1969; *Yalıda Sabah*, 1983.
Tiyatro: *Güntün Adamı*, 1952 (1961'de sahnelendi); *Dışardakiler*, 1957; *..Ve Değirmen Dönerdi*, 1958; *Fazilet Eczanesi*, 1960; *Lütfen Dokunmayın*, 1961; *Huzur Çıkma*, 1962; *Keşanlı Ali Destanı*, *Gözlerimi Kapatırım Vazifemi Yaparım*, 1964; *Eşeğin Gölgesi*, 1965; *Zilli Zarife*, 1966; *Vatan Kurtaran Şaban*, 1967; *Sersem Kocanın Kurnaz Karısı*, 1969; *Ayışığında Şamata*, 1977. **Kabare:** *Bu Şehr-i İstanbul ki...*, 1962; *Dün... Bugün*, 1972; *Mevzumuz Aşk ü Sevda Dekorumuz Deniz Derya, Yar Bana Bir Eğlence*, 1973; *Hayırdır İnşallah*, 1979. **Kolektif kabareler:** *Astronot Niyazi*, 1970; *Ha Bu Diyar*, 1971; *Dev Aynası*, 1973; *Haneler*, 1974; *Yalan Dünya, Çıktık Açık Alınla*, 1977; *Kapılar*, 1981. **Radyo oyunu:** *Haldun Taner'in Timsahı* (hzl. S. Erez - D. Taner), 2008.
Düzyazı: *Devekuşuna Mektuplar 1*, 1960 (sonradan *Önce İnsan* adıyla); *Devekuşuna Mektuplar 2*, 1977 (sonradan *Yaz Boz Tahtası* adıyla); *Ölürse Ten Ölür Canlar Ölesi Değil – Portreler*, 1978; *Hak Dostum Diye Başlayalım Söze*, 1978; *Düşsem Yollara Yollara*, 1979; *Çok Güzelsin Gitme Dur*, 1983; *Berlin Mektupları*, 1984; *Koyma Akıl, Oyma Akıl*, 1985.

Haldun Taner'in
YKY'deki kitapları:

- Koyma Akıl, Oyma Akıl (2015)
Şişhane'ye Yağmur Yağıyordu (2015)
Keşanlı Ali Destanı (2015)
Sersem Kocanın Kurnaz Karısı (2015)
Yalıda Sabah (2015)
Çok Güzelsin Gitme Dur (2015)
Gözlerimi Kapatırım Vazifemi Yaparım (2015)
Ayışığında "Çalışkur" (2015)
On İkiye Bir Var (2015)
Sancho'nun Sabah Yürüyüşü (2015)
Ölürse Ten Ölür Canlar Ölesi Değil (2016)
Fazilet Eczanesi (2016)
Yaşasın Demokrasi (2016)
Tuş (2016)
Ayışığında Şamata (2016)
Vatan Kurtaran Şaban (2016)
...Ve Değirmen Dönerdi – Lütfen Dokunmayın (2016)
Devekuşuna Mektuplar – 1: Önce İnsan (2016)
Berlin Mektupları (2017)
Günün Adamı – Dışardakiler (2017)
Eşegin Gölgesi (2017)
Devekuşuna Mektuplar – 2: Yaz Boz Tahtası (2017)
Haldun Taner'in Timsahı (Selçuk Erez - Demet Taner) (2017)
Hak Dostum Diye Başlayalım Söze (2017)
Konçinalar - 50. yıl özel baskısı (2017)
Düşsem Yollara Yollara (2019)

Doğın Kardeş
Küçük Harfli Mutluluklar – Seçme Öyküler (2016)

HALDUN TANER

Düşsem Yollara Yollara

Gezi Notları

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 5406
Edebiyat - 1541

Düşsem Yollara Yollara / Haldun Taner

Kitap editörü: **Murat Yalçın**
Düzeltili: **Burçin Gönül**

Kitap tasarımı: **Mehmet Ulusel**
Grafik uygulama: **İlknur Efe**

Baskı: Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1 Baha İş Merkezi
A Blok Kat: 2 34310 Haramidere / İstanbul
Telefon: (0 212) 412 17 00
Sertifika No: 12026

1. baskı: Tekin Yayınları, İstanbul, Haziran 1979
YKYde Genişletilmiş 1. baskı: İstanbul, Temmuz 2019
ISBN 978-975-08-4507-9

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2014
Sertifika No: 12334

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0212) 252 47 00 Faks: (0212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

İçindekiler

Yayıncının Açıklaması ve Teşekkür • 7

Önsöz: Yolculuğun Erdemleri • 9

Yunanistan ve İtalya (1956) • 13

Yugoslavya (1956-1957) • 57

Belçika ve İngiltere (1958) • 71

İsrail (1959) • 99

İran (1960) • 171

Fransa (1960, 1978) • 209

Macaristan (1959, 1976) • 227

Avusturya (1960, 1976) • 257

Almanya (1976) • 271

Sovyet Rusya (1967, 1969) • 301

Hindistan (1970) • 369

Polonya (1970) • 399

Hollanda (1976) • 405

Romanya (1975) • 417

Çekoslovakya (1975, 1977) • 431

İsveç (1977) • 457

Mısır (1982) • 475

Fotoğraf Albümü • 507

Yayıncının Açıklaması ve Teşekkür

Haldun Taner 1950'lerden itibaren kimi zaman bir gazetenin dış geziye yollaması, kimi zaman bir oyununun sahnelenmesi ya da bir kitabının basılması, Türkiye delegeşi olarak uluslararası bir kongreye katılması ya da bir konferans için çağırılması gibi sebeplerle gittiği ülkelere ilişkin gözlemlerini gazetelerde (*Tercüman*, *Milliyet*) tefrikalar halinde yayımlamış ve 1979 yılında bu tefrikalarda bazı eksiltmeler, ayıklamalar yaparak *Düşsem Yollara Yollara* adıyla kitaplaştırmıştı.

Elinizdeki kitabı hazırlarken, ilk baskıyı esas almakla birlikte o dönemde yazarın ya da yayınevinin (Tekin Yayınevi) seçimiyle kitapta yer almayan İsrail ve Yugoslavya bölümlerini ve İran bölümünde yer verilememiş yazıları, kitap çıktıktan sonra 1982'de yapılmış Mısır gezisi notlarını ekledik. Bütün bu derleme ve ekleme aşamasında bize elindeki gazete tefrikalarını veren Tuncay Birkan'a teşekkür ederiz.

Yapı Kredi Yayınları

Önsöz

Yolculuğun Erdemleri

Şair mizaçlı olmadığım için, benim yolculuğa çağrım, Baudelaire'inki gibi duyguya değil, doğrudan doğruya akla seslenecektir.

Bendeniz diyorum ki:

Bir onur tasanız, bir sevda yaranız mı var, yolculuğa çıkınız.

Sizi, bugün burada, ezen, üzen, kahreden bir olayın, siz buradan yirmi otuz mil uzaklaştıktan sonra nasıl ufalayıp noktalaştığını, ancak yolculuk öğretecektir.

Sizi, bugün, burada, aşırı bir karamsarlığa, onulmaz bir kötümserliğe boğan bir hüsranın, başka insanlar, başka dertler, başka ümitler, başka problemler tanıdıktan sonra ne kadar gülünçleşip manasızlaştığını size ancak yolculuk gösterecektir.

Zarara mı girdiniz, iflas mı ettiniz? Yolculuğa çıkınız.

Servetini kaybetmenin, çoğu zaman, huzurunuzu kazanmak olduğunu ilk defa yolculukta anlayacaksınız. Gönüller ferah, vicdanlar rahat olunca, ambarda yapılan yolculuğun, lüks mevkidekine kıyasla, ne kendine has erişilmezlikleri olduğu gerçeğine o zaman varacak, özelliklerini o zaman tadacak, bankada yüksek hesapları olmanın, insanı, gök gibi, deniz gibi, aşk gibi, dostluk, arkadaşlık gibi, gülmek gibi, konuşmak gibi, dertleşmek gibi, ücretsiz mutluluklara daha fazla açamadığı, tersine, büsbütün kapadığı gerçeğine ancak yolculukta varacaksınız.

Mevkiden mi indiriniz? Rağbetten mi düştünüz? Yolculuğa çıkınız.

Köyünüzden, mahallenizden, şehrinizden hele bir ayrılın. Hele, dar sınırlarınızdan şöyle bir silkinip sıyrılın, dünyanın mihveri sandığınız şahsiyetinizi dışarda kimsenin alıp satmadığını, size pek önemli gelen o çıkış ve inişlerinizi hiç kimsenin takmadığını, ilkin o zaman anlayacak, önce şaşırıp kızacak, ama sonra hizanızı bulup tevazuya, dolayısı ile de rahata kavuşacaksınız.

İşinize ortak, ailenize damat mı alacaksınız? Yolculuğa çıkınız. Tabii, adayı da yanınıza almayı unutmayarak...

Yolculuk bir, sarhoşluk iki... Bunlar insan karakterinin şaşmaz mihenk taşlarıdır. O zaman frenler gevşiyor, herkes bayramlık maskesini atıp, ne mal olduğunu ortaya koyuyor. Yolculuk arkadaşlarınıza bir bakın: Cimri daha cimrileşecek, aç gözlü daha arsızlaşacak, sulu büsbütün civıtaacaktır. Huyluyu, huysuzu, soyluyu, soysuzu, denliyi densizi, açık-kalpliysi sinsiyi, görgülüyü pişkini, dürüstü kallesi, dört günlük bir yolculuk boyunca kolayca ayırt edebilirsiniz.

Hayatınız hakkında büyük bir karar almak, geri dönmeyecek önemli bir adım atmak üzere misiniz? Yolculuğa çıkınız.

Düzeltilmesi imkânsız bir hatadan sizi ancak yolculuk koruyacaktır. Hız almak için nasıl geriye çekiliyorsak, içinde bunaldığımız ve kesin kararlara varamadığımız meseleler üzerinde sağlıklı bir yargıda bulunabilmek için de, bir süre, olaylardan uzaklaşmak zorunluluğunu ancak böyle dinlendirici bir yolculuktan sonra kabul edeceksiniz.

Daha sayabilirim:

Kafanız mı durdu. Esininiz mi küser gibi oldu? Yolculuğa çıkınız.

Arkanızdaki köprüleri yıkmak, yaşamınızda bir Tabula Rasa¹ mı yapmak, yeni bir sahifeye mi başlamak istiyorsunuz? Yolculuğa çıkınız.

Güvenirken aldatıldınız, inanırken atlatıldınız mı? Yolculuğa çıkınız.

Kendinizi sürekli bir değişiklik içinde unutmak, ya da kendinizi yeni bir gelişme içinde yeniden bulmak mı istiyorsunuz? Yolculuğa çıkınız.

Dinlenmek için yolculuğa çıkınız. Yorulmak için yolculuğa çıkınız.

Yaşamınız renksizse onu yolculukla renklendiriniz. Hareketsizse yolculukla hareketlendirin. Aşırı renkli ve hareketli ise onu yolculukla dengeleyin, frenleyin.

1 Tabula Rasa: John Locke'un ortaya attığı "boş levha" önermesine işaret eder. Bir empirist olan Hume'a göre, zihnimizde doğuştan gelen bir fikir yoktur.

Evet aynen böyle yazmışım not defterime. Belki yirmi yıl önce, bir uzunca geziye çıkarken. Sonra bir yerde de basıldı galiba bu notlarım.

Yine de aynı kanıdayım.

Lisede Fransızca kompozisyon dersinde ödev olarak bize Pascal'ın şu sözünü işleyelim diye vermişlerdi: “İnsanoğlu'nun başına ne gelirse, hep odasında uslu akıllı oturmayışından gelir.”

Günümüzün ünlü düşünürlerinden biri, buna benzer bir vecize yumurtlayacak olsa bilcümle seyahat acentaları, hava, kara, deniz yolları şirketleri bir olup kendisini yüksek maaşlı bir idare kurulu üyeliği ile avlamaya, sözünü geri aldirmaya, ya da borcuna karşılık, Kavaklıdere şaraplarına reklam için dörtlük yazmak zorunda kalan Yahya Kemal misali, adamdan kelimesi şu kadar dolara yolculuğu öven yeni bir vecize koparmaya bakarlardı.

Ben o kompozisyon ödevinde odasına kapanan adamın, çok okumaya, çok düşünmeye bol vakit bulacağını, ama oda kültürünün, oda tefekkürünün kış bahçesi bitkileri gibi, hasta, soluk, çelimsiz, hayat özünden, hayat kokusundan, açık hava gürbüzlüğünden yoksun olacağını savunmuştum. Odasına kapanan insan, kafayı vurup okuyan insan hayat hakkında bir sürü şey öğrenmiş olur ama, hayattan büyük bir şey bilmiyor olabilir. Hayat hakkında bir şeyler bilmekle hayatı bilmek çok farklı şeylerdir. Hatta bana öyle geliyor ki, Pascal yüzyılımızda yaşasaydı, o bile, Pensées'lerini, Provinciales'lerini, ocağının başında değil de, ya bir jet uçağının yatık koltuğunda, ya da bir transatlantiğin şezlongunda, portatif ses alıcısına dikte ederdi.

Ben daha ileri giderek Pascal'ın sözünü tersyüz edeceğim ve diyeceğim ki; “Başımıza ne gelmişse, odamızdan dışarı çıkmaktan gelmiştir.”

Kısacası, bize yine yol göründü ihvanlar.

Emrah'ın dediği gibi; “Düştüm yollara yollara.”